

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ АҲОЛИСИ ОРАСИДА БИРЛАМЧИ ЖИГАР САРАТОНИНИНГ ТАРҚАЛИШ ДАРАЖАСИНИ ЎРГАНИШ

Юсупов Ш.

Урганч Давлат тиббиёт институти

Мазкур тақдим қилинаётган илмий ишимизда Хоразм вилояти аҳолиси орасида бирламчи жигар ракининг ёш гуруҳлари ва маъмурий ҳудудлар кесимидаги тарқалиш таҳлили натижалари келтирилган. Энг юқори кўрсаткичларга эга туманлар аниқланган, фарқлар сабабларига изоҳ берилган ва профилактика ҳамда диагностика бўйича хулосалар тақлиф этилган.

Охирги ўн йилликларда дунёда, шу жумладан Ўзбекистонда ҳам жигарда ёмон сифатли ўсмалар билан касалланиш ўсиши кузатилмоқда. Улар орасида биринчи ўринни гепатоцеллюляр карцинома (ГЦК) эгаллайди, у барча жигар ўсмаларининг 75 дан 90% гачасини ташкил қилади.

Текширувлар натижасига кўра, жигарда метастазлар 20–70% онкологик беморларда аниқланган. Синхрон ёки метакхрон метастазлар жигарда йўғон ичак саратони билан касалланган беморларнинг 50% да аниқ-ланган. ГЦК ва В ҳамда С гепатит вируслари ўртасидаги патогенетик боғла-нишни ўрганишда маълум ютуқларга эришилган. ГЦК ва сурункали гепатит, жумладан гепатит вируслари билан боғлиқ бўлган ҳолатларда клиник-молекуляр ўзаро алоқалар аниқланган, бироқ ушбу механизмлар ҳануз тўлиқ ўрганилмаган. В гепатитида жигар саратони ривожланишига олиб келувчи теломераза гени фаоллашиши аниқланган. С гепатити вируси РНК-вирус бўлиб, В гепатити вирусидан фарқли равишда репликация механизмига эга. У хужайра геномига интеграцияланмайди, шу боис унинг канцерогенез механизми бошқача, эҳтимол, бошқа йўл билан амалга ошади. Цирроз ва ГЦК ўртасидаги ўзаро боғлиқлик ҳозиргача аниқ эмас. Айрим муаллифлар циррозни рак олди ҳолат деб ҳисоблайдилар, уларнинг фикрича, тугунли гиперплазия ҳар доим ракка айланади. Масалан, ГЦК касалликларининг тахминан 80% и жигар циррози

гепатитдан кейинги ёки алкогольли цирроз билан боғлиқ, бошқа муаллифларнинг маълумотларига кўра, ҳар йили жигар циррози билан касалланиш 2–5% гача ошиб бормокда.

Тадқиқот мақсади. Тадқиқот мақсади жигарнинг бирламчи раки ва ёмон сифатли ўсмалар метастазларининг Хоразм вилоятида тарқалиш хусусиятларини ўрганишдан иборат бўлди.

Материаллар ва усуллар. Тадқиқотда Хоразм вилоятининг барча шаҳар ва туманлари бўйича 18 ёшдан 90 ёшгача бўлган аҳолида қайд этил-ган бирламчи жигар раки ҳолатлари таҳлил қилинди. Ёш гуруҳлари 18–44, 45–59, 60–74 ва 75–90 ёшга ажратилди. Таҳлилда жами ҳолатлар сони ва уларнинг туманлар кесимидаги тарқалиши ҳисобга олинди.

Олинган натижалар солиштирма таҳлил қилинганида бирламчи жигар раки(БЖР) ҳолатлари сони бўйича Урганч тумани 15 та ҳолат (20.2%) билан етакчи ҳисобланади. Ундан кейин Урганч шаҳри (12 та), Хонқа (8 та), Гурлан ва Хазорасп (7 тадан) туманлари келади. Энг кам ҳолатлар Боғот, Тупроққалъа, Қўшкўпир ва Янгиариқ туманларида кузатилди. Ёш гуруҳлари кесимида эса асосий юклама 45–74 ёш орасидаги гуруҳларга тўғри келмокда. Бу жигар ракининг яширин кечиши ва кеч аниқланиши билан боғлиқ бўлиши мумкин.

Тадқиқот натижалари БЖР ҳолатлари юқори бўлган ҳудудлар аниқланишига имкон берди. Урганч туманидаги юқори кўрсаткичлар ҳудуддаги саноат таъсири, сув таъминоти ва инфекцион гепатитлар каби омиллар билан боғлиқ бўлиши мумкин. Ёш гуруҳларидаги фарқлар жигар тўқималаридаги узок муддатли зарарланишлар, иммунитет пасайиши ва бошқа хавф омиллари билан боғлиқ. Жигар ракларининг Хоразм вилояти ҳудудлари бўйича тарқалиш ҳолатининг таҳлили шуни кўрсатдики энг кўп учраш ҳолати 60-74 ёшлар орасида кузатилган.